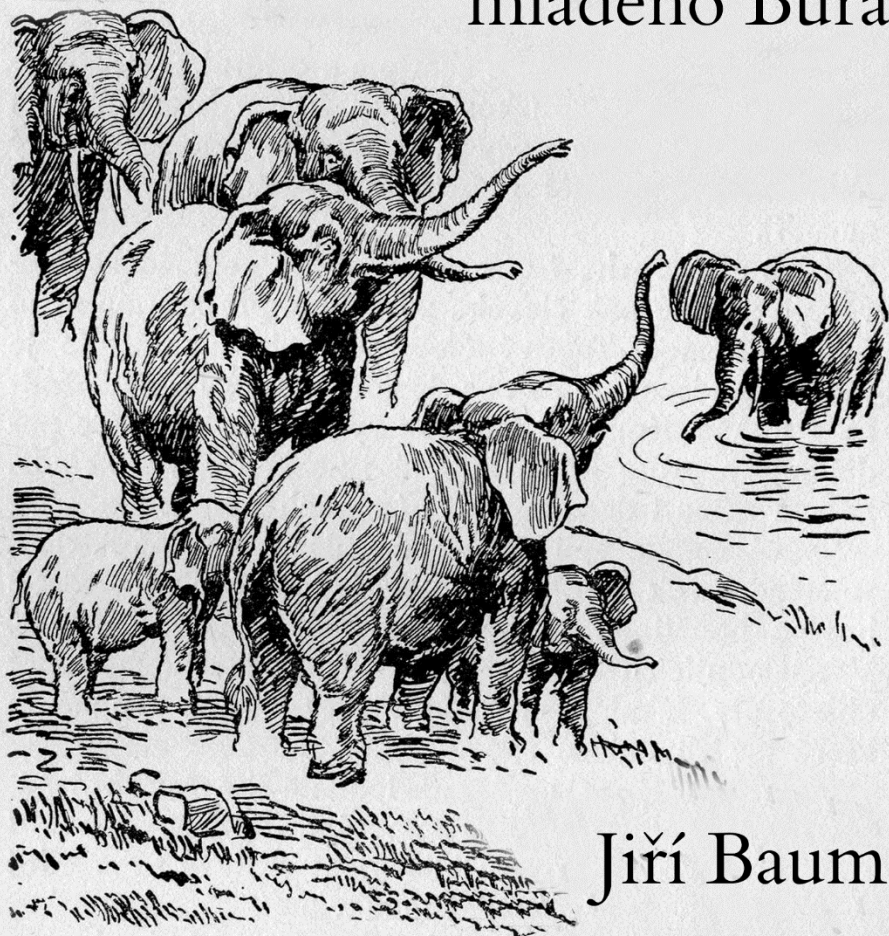

V ZEMI SLONŮ A LVŮ

Cesty a dobrodružství
mladého Búra

Jiří Baum

JIŘÍ BAUM

**V ZEMI
SLONŮ A LVŮ**

Cesty a dobrodružství mladého Búra

O autorovi

5. srpna 1938 se Dr. Jiří Baum se svojí ženou vydali na svoji poslední velkou badatelskou výpravu mimo Evropu, do Afriky. Odjížděli v těžké době - konflikt v Evropě se rýsoval stále jasněji a připravit cestu bylo z různých důvodů obtížné.

Baumovi opět jeli s obytným autem, které použili už v Austrálii. Vůz byl postavený na podvozku Tatra 72. Šlo o pokračování rodiny vzduchem chlazených vozů s podvozkem tvořeným páteřovou rourou. Byl to poměrně malý, ale šestikolový vůz a obě zadní nápravy byly poháněné. V důsledku toho bylo auto schopné projíždět relativně velmi obtížným terénem, překonávat příkopy a možnost uvíznutí v rozbahněném terénu byla značně menší než u jiné konfigurace podvozku.

Dr. Jiří Baum byl před touto cestou v Africe už několikrát, v roce 1931 ji dokonce společně se sochařem Foitem projel od severu až do Kapského Města. Tentokrát se chtěl zabývat především jižní částí Afriky, na kterou při cestě ze severu na jih nebylo dost času.

Při své poslední významné cestě museli Baumovi především překonávat řadu potíží, které byly dané politickou situací v Evropě. Ani zdravotní problémy se tentokrát oběma cestovatelům nevyhýbaly. Největší stín nad cestou ale byly stále horší zprávy z domova. Bylo obtížné se soustředit na program výpravy, zatím co

se ve vzdálené vlasti schylovalo k válce s daleko silnějším sousedem. Stáli i před rozhodnutím, jestli zůstat v zahraničí, nebo se vrátit do Prahy. Byli přesvědčeni, že k velké válce dojde a boj za vlast byl pro ně samozřejmostí. Po Mnichovu zbývala jen otázka, jestli vstoupit do zahraniční armády, nebo se zapojit doma do odboje. Baumovi zvolili domácí odboj.

Po příjezdu domů je čekala těžká doba a deníky z cesty nenabízely tak optimistický základ pro cestopis, jako deníky z minulých cest. Místo cestopisu napsal Dr. Jiří Baum fiktivní příběh o boji Búrů proti nadvládě Angličanů v jejich domovině. Námět, který autorovi umožnil zkombinovat alegorický obraz statečného boje malého národa za nezávislost s mnoha vzpomínkami na krásnou africkou přírodu, kterou tak dobře znal.

Baumovi se zapojili do odbojové práce ve skupině PVVZ (Pravda Vítězí, Věrní Zůstaneme). Dr. Baum dělal fotografické práce pro skupinu - ofotografoval dokumenty a výkresy pro přepravu do zahraničí - a dělal fotografie členů skupiny pro falešné osobní doklady. Oba rozepisovali letáky, v jejich bytě se konaly schůzky odbojářů, v jejich domě na Vinohradech zařídili několik konspiračních bytů, i přímo u nich se nějakou dobu ukrýval pronásledovaný spolubojovník. Celý rozsah odbojové práce se asi už nikdy nepodaří zdokumentovat.

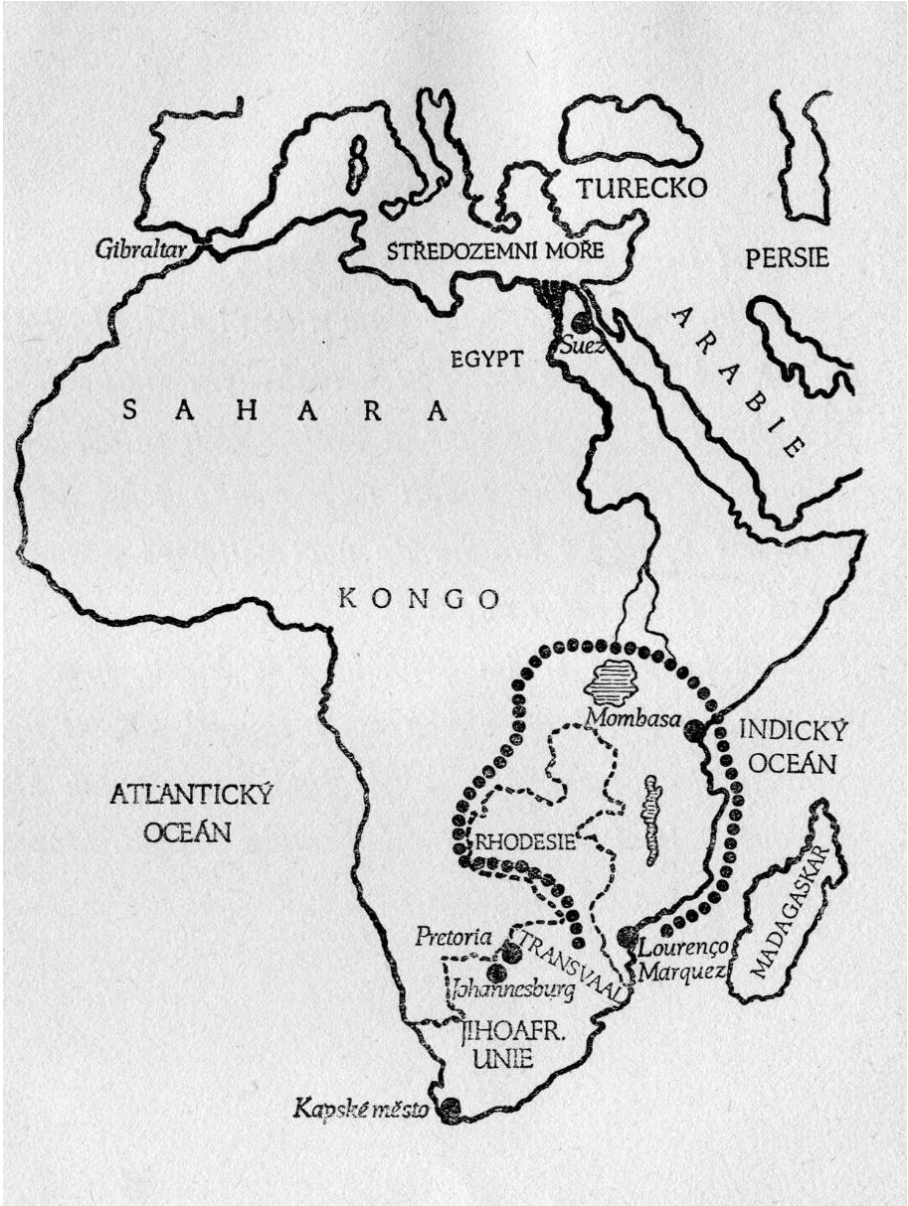
Dr. Jiří Baum prošel koncentračními tábory a zemřel - asi v roce 1944 - v pracovním táboře ve Varšavě.

Ing. Petr Baum, Melbourne, 2019

Kdysi jsem se na cestě Afrikou zastavil u osamělého búrského statku. Výstavný dům a za ním dlouhé lány pšenice a kukuřice svědčily o blahobytu majitele.

Pohostinný farmář mne pozval, abych u něj přenocoval. Večer jsme seděli na verandě jeho domu a on mi vyprávěl dlouho do noci zajímavé příhody, které zažil ve svém mládí.

Když jsem se s ním druhého dne loučil, požádal jsem ho o povolení, abych směl sepsati, co mi vyprávěl, chtěl jsem, aby u nás lidé poznali, jak žijí Búrové v jižní Africe. A tak vznikla knížka, kterou zde čtenářům předkládám.

KAPITOLA PRVNÍ

Vzpomínky na dětství

Podívejte se na mapu Afriky! Její obrys se podobá poněkud hlavě velblouda, který se dívá na západ, směrem k Americe. Tam docela dole, kde začíná jeho krk, je moje vlast - země, které nyní říkají Jihoafrická unie. Vyplňuje jižní cíp Afriky a mysem Dobré naděje míří na jih, k chladným končinám Antarktidy.¹

Afrika je mou rodnou vlastní a přece nejsem černoš. Jsem bílý a moje světlá pleť je dědictvím po předcích, kteří se do Afriky kdysi vystěhovali z Holandska. Ale je tomu již dlouho, plných tři sta let, co sem přijeli po dlouhé plavbě po moři, trvajícím mnoho měsíců, a my si již neříkáme Holanďané. Jsme Búrové a naše řeč, která se jmenuje afrikana, se vzdaluje od holandštiny víc a více.

Chtěl bych vám vyprávět o své daleké cestě do střední Afriky, o cestě, na které jsem leccos zajímavého viděl a leccos zažil. Ale dříve

¹ ***)) Cizí výrazy jsou vysvětleny ve slovníčku na konci knihy.

vám povím něco o svém mládí na búrském statku v kraji, kterému říkají *Transvál*, protože jeho jižní hranici tvoří místy řeka Vál.

Moje nejstarší vzpomínky jsou z doby, kdy jsem si hrál jako malé děcko na verandě našeho domu pod dohledem staré služky. Byla to černoška kmene *Zulu*, černá jako havran. Její jméno, přeloženo z řeči zulu, znamenalo „*dcera nebes*“, ale nevypadala nijak vznešeně. Měla plochý nos, jako kdyby jí jej někdo byl přimáčkl dlaní na tvář, a vlasy tak krátké, že vypadaly, jako by byla ostříhaná. Celý den měla v ústech dřevěnou dýmku. Jí vděčím za to, že mluvím jazykem zulu stejně jako mateřštinou.

Evropské děti by se asi naší černé chůvy bály, ale my jsme ji měli rádi. Vyprávěla nám černošské pohádky, v kterých vystupovala všechna zvířata, která jsme znali: krávy, psi, šakali, hyeny a antilopy. V pohádkách jednala zvířata jako lidé, okopávala kukuřici, kouřila z dýmky a chodila na ryby.

Nejčastěji nám vyprávěla pohádku o tom, proč nejsme nesmrtelní.

„Jednou si měsíc zavolal zajíce a poslal ho k lidem s poselstvím. Měl jim vyřídit, že tak jako on, měsíc, zmizí a opět se objeví, tak i lidé se po smrti opět vrátí na zemi.

Zajíc je však zlomyslné zvíře a tak to vyřídil opačně: „Tak jako já umírám a neobživnu, tak i vy zemřete a již neobživnete.“ Od té doby jsou lidé smrtelní.

Když se později měsíc dozvěděl, co zajíc vyvedl, udeřil ho holí do obličeje a od té doby mají zajíci horní ret rozpoltěný.

Také ostatní zvířata nemají zajíce ráda. V den, kdy Bůh rozdával zvířatům ocasy, právě přšelo a zajíci se nechtělo vycházet ven. Požádal tedy ostatní, aby mu nějaký pěkný ohon vybrali a zapomněl, že je nejlépe, nespoleháme-li se na druhé. Zvířata mu vybrala tak malý ocásek, že nestojí skoro ani za řeč, a ten mu přinesla.”

Od malička jsem vyrůstal obklopen černochy. Otec, matka a bratr byli běloši, ale ostatní lidé, se kterými jsem se v té době setkal, byli černí. Čtyři pětiny obyvatel Transválu jsou černoši. Jsou to naši

služebníci, okopávají naši kukuřici, hlídají naše stáda krav a posluhují u stolu. Byly doby, kdy černoši bojovali s bělochy, ale podlehli jim. Měli horší zbraně a bylo nejednotní. Kmen bojoval proti kmeni, místo aby se spojil proti cizím vetřelcům.

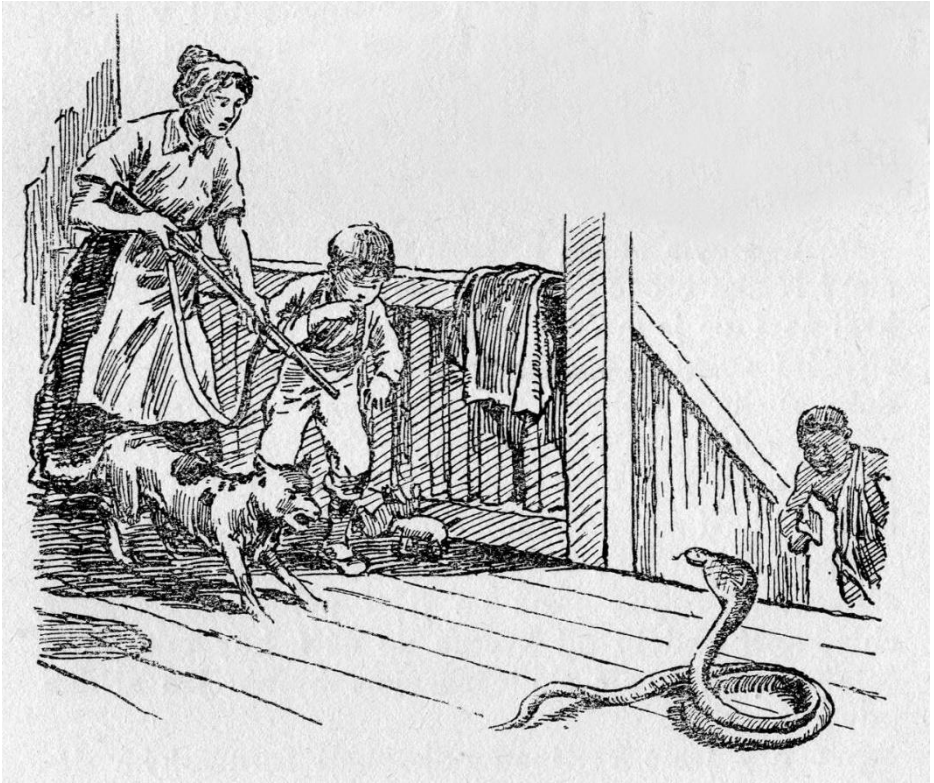
V té době, v první době mého dětství, plynul náš život jako proud klidné řeky, bez zvláštních příhod a událostí. Žili jsme na samotě uprostřed pozemku, který patřil otci a který byl tak velký, jako v Čechách celý okres. V jižní Africe není vesnic, protože každý bydlí uprostřed svých polí nebo pastvin. Nejbližší náš soused byl od nás vzdálen tři hodiny cesty. Své potřeby jsme nakupovali v městečku, vzdáleném skoro den cesty.

Jedinou událostí bylo, když se u nás zastavil cestující běloch, zpravidla Búr. Nikdy nepřišel znenadání, protože jsme zdaleky viděli na stepi oblak prachu, který hlásil jeho příchod. Po nějaké době mohli jsme rozeznati velký nákladní vůz, tažený mnoha páry volů. První pár vedl zpravidla černošský výrostek a majitel vozu jel vpředu na koni, s puškou připevněnou k sedlu. Trvalo to aspoň hodinu, než dojeli k nám.

Každý, byť i cizinec, byl vítán. Zatím co jeho černí sluhové odpřáhli voly, vítal se s ním otec na verandě domu a již ho odváděl do předního pokoje, který byl naším salonem. Zde byl pěkný nábytek ze dřeva *stinkwood*, který přivezl dědeček před mnoha léty, když se sem přistěhoval z Kapska, matčin porculán a dřevoryty na stěnách, představující výjevy z bible. Za okamžik přinášela již matka kávu a zákusky.

Sedával jsem skrčen ve staré lenošce a se zatajeným dechem jsem poslouchal vyprávění hostů. Bylo vždy zajímavé, i když se točilo vždy

kolem těchže věcí. Ti lidé vyprávěli s nadšením o úrodné půdě na severu, která nikomu nenáleží a která jen čeká na pluh rolníkův, a o krajinách, hemžících se stády zvěře, jejíž kůži možno dobře zpeněžit. Líčili lovecká dobrodružství, boje se lvy a nosorožci; vyprávěli o srážkách s černochoy, kteří se postavili v cestu bílému člověku. Byl bych snad poslouchal do půlnoci, kdyby nepřišla Dcera Nebes, aby mne uložila na lůžko.

Veranda byla také místem, kde jsem si v té době obyčejně hrával se svým starším bratrem. Našimi hračkami byla zvířátka z pálené hlíny, která nám zhotovoval černochoch Ntaka, náš zahradník. Jeho synek, Mahlohlaane, díval se často zvědavě na nás od schodů, vedoucích vzhůru, ale netroufal si připojit se k nám – již v té době tušil propast mezi bílým a černým.

Mé první dobrodružství se odehrálo na verandě, ale pamatuji se na ně jen neurčitě.

Jednou jsme si klidně hráli se svými zvířátky, zatím co náš pes zuřivě štěkal v rohu verandy. Konečně přišla matka z kuchyně podívat se, co se děje, a k svému leknutí zpozorovala velkého hada *brejlovce*, který ležel zpola svinut a se vztýčenou hlavou pozoroval střídavě nás a našeho psa. Matka vzala pušku, visící v saloně na zdi, a hada dobře mířenou ranou zabila.

Nebyl to první had, kterého jsme zabili v našem domě. Když přišly deště, objevovali se častěji, jakoby hledali přístřeší. Obyčejně nás na ně upozornily rozčileným křikem naše krotké perličky, pobíhající poplašeně po dvoře.

Později byla naším hřištěm zelinářská zahrada, kde starý Ntaka věčně bojoval proti nedostatku vody. Můj kraj neví co je mráz, a sníh padá jen někdy v horách; střídání ročních počasí znamená především střídání doby sucha a doby dešťů. Ale doba sucha se někdy velmi protáhne a nebýt nesčetných konví vody, které Ntaka nanosil z tůně nedaleko našeho domu, nebylo by se v naší zahradě nic urodilo.

Nemohli jsme se tedy nikdy klouzat na ledě nebo sáňkovat. Protože jsme na jižní polokouli, je naše chladnější období od května do září, kdy také obyčejně neprší, ale skutečná zima bývala jen zřídka kdy.

Své hry jsme většinou odkoukali černošským dětem. Někdy jsme si hráli na jízdu na koni: jeden chlapec se postavil za druhého a dal mu ruce na ramena. Třetí chlapec si na jeho paže sedl a tak dělal jezdce, kdežto první dva představovali každý jednu polovinu koně. Sami bychom na tuto hru nestačili a tak jsme k tomu přibrali několik černochoů.

Často jsme si hráli na lvy. Nakreslili jsme do písku kruh, který představoval dům. „Lvi” nás honili a kdo utekl domů, byl před lvy bezpečen.

V době sucha sesýchala se voda v tůni a některý rok vyschla docela, ale když přišly deště, naplnila se rázem opět vodou. Někdy jsme se tam šli koupat.

Po deštích bývalo u tůně živo a hejna ptáků se zvedala s křikem a šuměním perutí, když jsme se přiblížili k vodě. Nad námi kroužily s rozzlobeným křikem *čejky ostruhaté*, kterým jsme říkali *kováři*, protože jejich křik je někdy tak ohlušující, jako když kovář tluče do kovadliny. Lovci je nemají rádi, protože čejky ostruhaté varují svým křikem ostatní zvěř, že se člověk blíží.

Na ohbí křídel mají tito práci ostruhu a domorodci věří, že nikdy nemohou spát, protože se vždy píchnou, když po příkladu jiných ptáků chtějí schovat hlavu pod křídlem. Je prý to trest za jakési provinění, které kdysi spáchali, a proto nyní poletují věčně s křikem kolem vody.

Nikdy jsme se však nechodili koupat k řece, která se líně vinula rovinou, protože v její kalné vodě kávové barvy číhali krokodýli.

Byli jsme již ve věku, kdy jiní hoši chodí do školy, ale nejbližší škola byla příliš daleko. Otec tedy napsal dopis do města a jednoho dne přijel k nám učitel. Přijel jako pravý Búr na koni, s puškou u sedla a s patronami kolem pasu. Nebyl ve státních službách a otec si s ním vyjednal odměnu, za kterou nás naučí číst a psát. Zůstal u nás několik měsíců, a protože byl s námi od rána do večera, naučil nás skutečně mnoho.

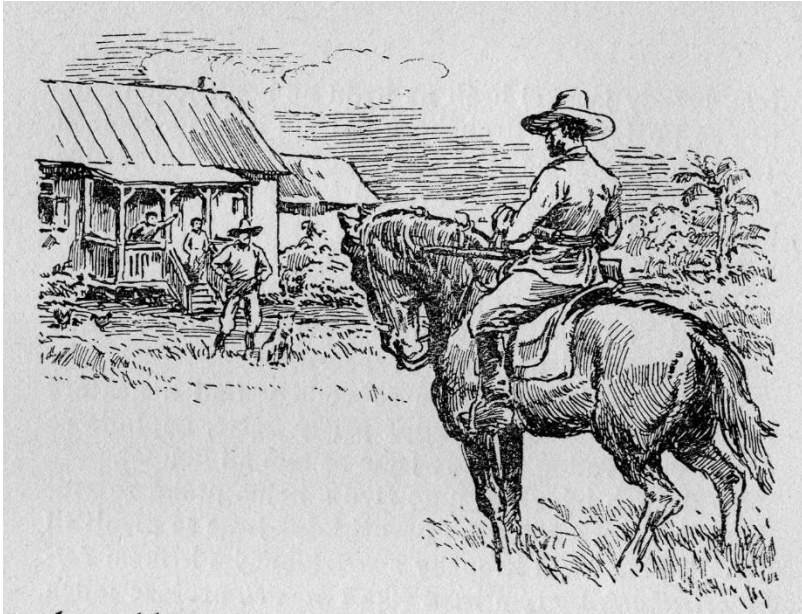
Všichni ho měli rádi, protože dovedl zajímavě vyprávět a věděl mnoho věcí o světě, který jsme zde, v pustině, jen tušili.

Večer po jídle a po večerní pobožnosti shromáždila se celá rodina na verandě a pan učitel nám vyprávěl podivuhodné věci z dějin našeho národa.

Nikdo z nás až dosud netušil, že na začátku jižní Afriky a Búrů stojí pepř a skořice. Touha po vzácném koření Indie, které se vyvažovalo téměř zlatem, hnala holandské mořeplavce na nebezpečné daleké cesty na východ. Ale mezi Evropou a Indií stála tehdy celá Afrika - Suezský průplav, který by jim cestu zkrátil, nebyl ještě vybudován. A tak se plavily plachetní koráby Holanďanů nekonečným Atlantickým oceánem k jihu, až se mohly konečně obrátit na východ, obepnout jižní cíp Afriky a pustit se přímo k Indii.

Bylo to v dobách, kdy lidé ještě neměli konserv nebo ledniček a plavci trpěli nedostatkem čerstvých potravin. A tak poslala *Holandská*

východoindická společnost roku 1651 doktora van Riebeecka, aby založil u Mysu Dobré naděje osadu, zelinářskou zahradu a malou nemocnici pro námořníky, kteří cestou onemocněli. Tak vzniklo Kapské město a tak přišli naši předkové z Holandska do Afriky.

Jejich první začátky byly asi těžké. Musili bojovat s drobnými lidmi, *křováky*, kteří zde žili. Za noci plížili se lvi až k samým domům nově založeného městečka. A když van Riebeeck si jednoho dne vyjel kočárem na procházku, setkal se s nosorožcem a jen tak tak mu ujel.

Dnes je Kapské město krásným moderním městem a lvi již dávno zmizeli z okolní krajiny.

Jednoho dne sbalil pan učitel svůj skrovný raneček, upevnil za sedlem svého koně vak s knihami a kulovnicí, rozloučil se s námi a odjel. Na farmě, která byla od nás asi dva dny cesty, čekalo několik chlapců na učitele, aby je naučil číst a psát.

V pozdějších letech jsme se s ním občas uviděli. Neopomenul nikdy zastavit se u nás, když jel mimo, a někdy u nás zůstal několik dní. Častěji však, několikrát za rok, přijel kněz, „*predikant*“. Cestoval také na koni, provázen sluhou černochem, ale vypadal jinak než běloši, kteří se u nás občas objevovali. Neměl plnovous jako většina Búrů, které jsem tehdy znal, ale za to jeho černé vlasy sahaly skoro až k ramenům. Býval oblečen v tmavý oblek, jaký nosívali lidé v městě a, což bylo nejpodivuhodnější, cestoval vždy bez pušky, jen s torbou plnou modlitebních knížek. Často, když přijížděl krokem, byl zahloubán do některé ze svých knih.

Vzpomínám si, jak jsem ho jednou přišel uvítat dolů k cestě a jak jsem se ho tázal: „*Mynheer* (pane, nebojíte se cestovat beze zbraně?“ a on mně odpověděl s úsměvem: „Proč bych se bál, mám-li své knihy?“ Tehdy jsem tomu ještě nerozuměl.

Predikant býval uvítán jako vzácný host a býval mu vyhrazen náš nejlepší pokoj. Často na něj již čekali lidé ze sousedství. Oddával ty, kteří se chtěli ženit, a sloužil pobožnost za ty, kteří od jeho poslední návštěvy zemřeli. A každý, kdo měl starosti nebo pochybnosti, obracel se na něj o radu.

Večer nám předčítal z bible na verandě, zatím co naši černoši se shromáždili venku u schodů. Musili jsme dávat dobrý pozor, abychom rozuměli, protože bible byla psána holandsky a naše řeč, *afrikans*, se od ní dost liší. Pak měl kázání o tom, co nám četl.

Příběhy z bible byly pro nás něčím živým, vždyť i dlouhé putování našich otců divočinou a pouští připomínalo nám příběhy Starého zákona. I městečka, která zakládali v africké pustině, měla biblická jména: Betlém a Bethel, Bethesda, Elim a Hebron.

Když byly velké svátky, vypravili se rodiče do kostela do města, a když jsem povyrosl, vzali mne často s sebou.

Bývala to namáhavá cesta. Náš těžký vůz, krytý plachtou, kolébal se stepí po cestě, sotva znatelné, s hlasitým vrzáním os. Podle vozu šel černoch Mkubeny a hrdě práskal svým dlouhatánským bičem; ale nejdůležitější osobou byl vlastně černoušek Mahlohláne, jen o málo větší než já, který vedl první z osmi párů volů a tím ovládal celé spřežení.

Step vypadala jako suchá louka. Tu a tam stály červenohnědé kopečky, v kterých bydlí *termiti*, kterým někteří lidé říkají *všekazi* nebo *bílí mravenci*. Stáda *antilop*, podobných jelenům nebo srnám, pásala se mezi skupinami křovin nebo se dívala se zdviženými hlavami za námi. Pod plachtou vozu bývalo horko a já jsem po několika hodinách usínal.

Obyčejně jsem se probouzel teprve v městečku, když Mkubeny a Mahlohláne vyprahovali voly na velkém prostranství u kostelíčka. Stála zde již řada vozů podobných našemu, protože většina věřících sem přijela z velké dálky. Náměstí vroubily malé domky, stavěné z cihel sušených na slunci, a kryté plechovou střechou.

Večer jsme se zúčastnili bohoslužby a noc jsme přespali ve voze. Zájezdu do městečka jsme také využili k tomu, abychom se setkali s přáteli a příbuznými a abychom se dozvěděli, co je nového ve světě.² Nakoupili jsme také, co jsme potřebovali, ale mnoho toho nebylo: sůl, střelný prach a snad látku na šaty. Jinak jsme si vyrobili téměř vše, co jsme potřebovali, i jednoduché boty, jaké jsme nosili ve všední den.

Když jsme vše nakoupili, nastoupili jsme cestu domů. Zase se kolébal náš vůz, tažený šestnácti voly, stepí obydlenou jen zvěří, a v horkém vzduchu se zdálo, že se krajina v dálce chvěje. Domů jsme dorazili až pozdě v noci.

² 2. – P. 168

KAPITOLA DRUHÁ

O stepním požáru a lovu na antilopy

Tak jsem pomalu poznával krajinu v našem okolí. Nevím, zdali by se vám líbila: mně se zdála nejkrásnější krajinou na světě. Byla to mírně zvlněná planina, která z velké části ještě nepoznala pluhu oráčova. Tu a tam jakoby z ní vyrůstaly strmé kopce, ukončené nahoře skalisky. Říkali jsme jim *kopje*.

Step měnila svou tvářnost během roku dle toho, jak přšelo. V době déšťů zelenala se všude svěží tráva a pojednou, téměř přes noc, byl celý kraj poset krásnými květy, které se podobaly liliím a hyacintům. Dobytek, který jsme nikdy nepřiřkrmovali a který se po celý rok pásł pod širým nebem, tučněł a síłil.

Ale deště přestaly. Den co den byla obloha modrá a bez mráčků a palčivé paprsky slunce byly jako nemilosrdné šípy. Tráva zežloutla a některé stromy ztratily listí. Krávy přestaly dávat mléko.

Voda v tůni vysýchala, až vyschla docela, a v řece zbyly jen ojedinělé rybníčky, ke kterým chodila zvěř i domácí zvířata se napít z celého okolí. A když jel vůz po stepi, táhl se za ním vysoký sloup červenavého prachu.

Jednou jsme se vraceli z městečka v době, kdy kletba sucha visela již nad krajem po celé měsíce. Horko bylo k zalknutí. Občas hnal podivný vítr před sebou po stepi vysoký sloup prachu, listí a uschlé trávy a točil jím ve vzduchu. Velké mouchy, které týraly naše voly, byly ještě dotěrnější než obyčejně.

Občas jsme cítili při náhlém závanu větru vůni kouře. „Černoši zase zapálili step,” poznamenal otec.

„Tatínku, proč zapalují černoši step?” tázal jsem se.

„Aby dříve vyrostla jemná svěží tráva, až přijdou deště,“ odpověděl. „A při požáru zahynou i miliony klíšťat, která dobytku sají krev.“

To, co vypadalo jako mrak, ukázalo se kouřem. Kdesi hoří step a oheň se blíží. Vítr vanul stále větší silou a voli bez pobízení zrychlili krok.

Nyní jsme již mohli vidět blížící se oheň: dlouhou řadu plápolajících plamenů, které vichřice hnala před sebou. Stádo zeber se přehnal přes cestu těsně před prvním spřežením volů: měly na mysli jen hrůzu z ohně, který jim byl v patách. Vzduch, naplněný kouřem, byl sotva dýchatelný.

V této chvíli nebezpečnoství zachoval otec chladnou krev. Dal zastavit, vytáhl z kapsy sirky a zapálil suchou trávu na druhé straně cesty. Vzplála jasným plamenem a s hlasitým praskáním rozběhly se větší i menší plameny po stepi od nás pryč. Zanechávaly za sebou stále rostoucí plochu černé spálené trávy. Nyní pobídlí Mkubeny a Mahlohláne spřežení a pomalu jsme vjeli na spáleniště.

Bylo na čase - za malou chvíli byl stepní požár zde. Bičované vichřicí letěly plameny stepí s praskotem a lomozem, který se sléval v hukot, podobný hlasu hromu. Hustý kouř, stoupající do výše, unášel s sebou kousky polospálené slámy. Kde stály osamělé stromy, šlehaly plameny ještě výše a hořely v době, kdy řada plamenů byla již daleko vpředu.

Zdalo se, že v příštím okamžiku budeme pohlčeni mořem plamenů, ale u místa, které jsme před tím spálili, se oheň rozdělil. Obešel je, protože zde nebylo pro něj potravy, a za chvíli zmizely plameny v dálce a my zůstali uprostřed pláně, pokryté černým a

šedým popelem. Jen modrý kouř, stoupající k nebesům na obzoru, ukazoval, kudy oheň postupuje.

Nad spálenou stepí poletovali ptáci, luňáci, poštolky a mandelíci, a vrhali se mezi ohořelou trávu, aby se zmocnili drobných zvířat, která se stala obětí plamenů. A velké hejno čápů, zimních hostů, kteří snad ještě nedávno se procházeli po hrázi českého rybníka, vykračovalo si vážně ve stopách požáru, aby si pochutnalo na ohořelých ještěrkách a kobyolkách.

Pomalu jsme pokračovali v cestě k domovu.

Brzo jsem se naučil jezdit na koni. Jezdili jsme všichni a to v době, kdy jiní hoši ještě ani nezačli chodit do obecné školy. Pak jsem již nesesádal pod dusnou plachtou vozu, ale proháněl jsem se na svém koni daleko vpředu.

Někdy jsem směl provázeti otce, když jel na lov. Jeli jsme stepí, provázení několika černochoy na koních, až jsme spatřili stádo *antilop buvolců*. Jsou to statná zvířata velikosti jelena, ale s rohy, které spíše připomínají domácí skot.

Když nás spatřily, postavily se do řady a zvědavě se na nás dívaly, ale jakmile jsme se přiblížili, obrátily se a daly se na útěk. Ujížděli jsme za nimi cesta necesta vysokou travou a křovinami, jejichž trny nám trhaly šat. Přes ležící kmeny stromů, které kdysi padly za oběť požáru a které pak porazila vichřice, přenesli se naši dobří koně plavným skokem.

Zpočátku se zdálo, že antilopy nedohoníme, ale po chvíli zpomalovaly svůj běh. Příroda je vyzbrojila rychlostí, která je mohla zachránit před lvem nebo levhartem, jestliže je včas spatřily, ale scházela jim vytrvalost. Nebyly zvyklé běžet tak dlouho, a tak jsme se přibližovali blíž a blíž, až konečně mohl otec jistou ranou zastřelit několik kusů. Pak jsme se usadili ve stínu košaté akacie a pili jsme studený čaj, zatím co naši sluhové stahovali ulovené antilopy.

Po návratu domů rozřezali maso antilop na úzké proužky, prosolili je a sušili na slunci, takže uschlo a ztvrdlo. Byl z něho *biltong*, sušené maso, které dlouho vydrží a které se proto dobře hodí za zásoby na dlouhou cestu.

V době sucha číhali jsme někdy u řeky. Nedaleko místa, kde i v době nejhoršího sucha bývala voda v rozsedlině mezi skalami, vykopali nám černoši jámu, ve které jsme se skryli. Pozdě odpoledne se zde objevovala stáda zvířat, přicházející se napít. Byly to pruhované *zebry*, velké *antilopy losí* s výborným masem, a drobné *antilopy trpasličí*, ne větší než malé kůzlátko. Někdy přišlo i hejno *pštrosů*, a když se otci podařilo některého ulovit, uschoval jejich krásná bílá a černá péra a při nejbližší příležitosti je prodal v městečku obchodníkovi.

Jednoho dne mně přivezl otec z města pušku a naučil mne, jak s ní mám zacházet. Od té doby byl lov mojí nejmilejší zábavou.

KAPITOLA TŘETÍ

O Dingaanově dnu, stěhovavých kobyilkách, lovu na levharta, diamantech a o bitvě na Hoře hrdliček

Naším největším svátkem byl 16. prosinec. Ten den bývala v městečku slavnostní bohoslužba a také tancování a ohňostroj. Říkáme tomu *Dingaanův den*; je to nejslavnější den Búrů. Je to upomínka na dobu smutku a dobu slávy.

Více než před sto léty byl Natal, který s námi sousedí, skoro neobydlen. Bojovní černoši Zulu vyhubili zde téměř veškeré původní obyvatelstvo a některé kraje byly úplně liduprázdné.

Zatím Búrové obsadili Transvál a roku 1835 podařilo se oddílu, vedenému Petrem Retiefem, naléztí schůdnou cestu Dračím pohořím a dostat se tak do Natalu. Viděli úrodnou zem a dobré pastviny pro svá stáda a tak poslali poselství ke krutému černošskému králi Dingaanovi, aby jim přenechal pozemky, na kterých by se mohli usadit.

Dingaan jim slíbil, že jim vyhoví. Kládl si jen jedinou podmínku: že mu vydobudou zpět stáda, která mu uloupil odbojný černošský náčelník. Búrové svolili a za několik týdnů měl Dingaan svá stáda zpět.

Nyní pozval Dingaan Búry k přátelské hostině. Přišli a na znamení míru zanechali své zbraně v táboře, ale netušili, že se dostali do léčky. Na královo znamení vyřítilo se několik tisíc černošských válečníků a Búry zavraždilo. Tak zahynulo tehdy přes 600 lidí a kraj, v kterém se to stalo, se jmenuje do dneška *Weenen*, to jest *pláč*.

Ale všechno na světě dojde odplaty, i porušený slib a vraždění nevinných. Z celé jižní Afriky spěchali dobrovolníci, aby pomstili smrt svých bratří.

Dne 16. března 1838 utkalo se 460 Búrů s 36 pluky černochoů Zulů, kteří postupovali proti nim v uzavřených řadách, s vlajíci píry na hlavách. Byla to velká přesila - 12.000 divochů, uvyklých vítězství, ale Búrové bojovali statečně. Ze svých velkých vozů zbudovali si hradbu kolem tábora na břehu řeky a dobře mířenou střelbou odráželi znovu a znovu útoky nepřátel. A když černošské pluky byly vysíleny marnými útoky, vyplížila se část Búrů nepozorovaně z tábora a útočili na ně z jiné strany. Dostali je tak mezi dva ohně, zahnali je do řeky a tak porazili Dingaanovu armádu na hlavu.

Dokud byl krutý Dingaan považován za neporazitelného, všichni se před ním třáslí. Po první ztracené bitvě odpadl od něho jeho vlastní bratr a polovina jeho vojska. Dingaanova hvězda počala hasnout. Uprchl ke kmeni Svazi, ale místo útočiště našel zde smrt a skončil tak spravedlivostí osudu, jako tolik jeho nevinných obětí.

Od těch dob slavíme Dingaanův den, abychom nezapomněli na statečnost svých otců, které nezastrašila ani smrt soudruhů, ani přesila nepřátel.

V době mého mládí nemusili se Búrové již obávat černochoů Zulu, kteří, nesvorní a roztržštění, nemohli vzdorovat bělochům. Ale byly jiné starosti a jiná nebezpečí.

Jeden rok přišly kobylky. Blížily se jako velký černý mrak a šumění jejich křídel znělo jako vodopád. Spouštěly se níž a níž a pak byla jimi pojednou zem pokryta. Větve keřů se prohýbaly pod záplavou kobylek, brzo pokryly svými těly i dozrávající kukuřici. I trávu na stepi a křivolakou cestu, pokrytou jindy jen červeným prachem.

Za několik hodin se kobylky zvedly a táhly dále, ale z kukuřice zbyly jen pahýly stonků a naše zelinářská zahrada byla zničena. Práce několika měsíců byla nadarmo.

Ntaka nařikal nad svou zeleninou, ale ostatní černoši se radovali. Nemyslíli na to, že skrovná zásoba loňské kukuřice bude brzo vyčerpána - černocho nikdy nemyslí na zítřek. Těšili se jen z kobylek, které jsou pro ně pochoutkou. Naplnili jimi kde jakou nádobu a soudek a již se těšili, jak si je budou smažit na oleji.

Stalo se to roku 1877 - vím to podle toho, že se v tom roce stala jiná významná událost. Jednoho dne přijel k nám predikant a přinesl špatné zprávy. Naše vlast, Transvál, nebyla už samostatným státem. Angličané využili okolnosti, že vláda byla slabá a netečná, a Sir Shepstone, kterému černoši říkali *Somtseu*, *Velký Lovec*, obsadil s 8 úředníky a 25 strážníky hlavní město Pretorii.

Co jsme měli dělat? V zemi byla únava a netečnost. Státní pokladna byla prázdná, tažení proti domorodému náčelníkovi

Sekukuny nemělo úspěchu a černošský král Cetevajo chystal se spadnouti se svými bojovníky do Transválu. A tak se stalo, že jsme se stali na čas příslušníky britské říše.

Jinak náš život plynul klidně. Rostl jsem a pomalu jsem již pomáhal otci a dohlížel na černochoy, pracující na poli. Jen jednou se stala vzrušující příhoda, která trochu přerušila jednotvárnost oněch dnů: málem bych přišel na lovu o život.

V naší krajině se objevil levhart, který natropil mnoho škod. Levharti u nás nebyli ovšem vzácností a zpravidla žil párek mezi skalisky, která zdobila vrcholek nedalekého kopce. Ale ti se živili divokými *perličkami*, *damany*, podobnými králíkům s malými oušky, a *paviány*, žijícími v sousedství. Když se mezi paviány strhl velký pokřik, věděli jsme, že si levhart pro jednoho z nich přišel.

Tento levhart nejevil však zřejmě zájem ani o damany ani o paviány. Domorodcům se počaly ztrácet kozy – tu jedna, tam zas druhá. Černoši přicházeli si k nám stěžovat a žádali, abychom jim pomohli; a tak jsme na levharta líčili kusy masa, otrávené strychninem, ale buď měl štěstí, nebo byl chytřejší než obyčejný levhart: jeho řádění nepřestávalo. Stalo se, že vnikl v noci do ohrady náčelníkovy, zadávali zde 30 koz a jednu z nich odnesl.

Jednou jsme seděli večer na verandě a otec předčítal z bible. Můj pes *Piet* seděl na nejvyšším schodu verandy. Naše pozornost byla upoutána biblickým příběhem, který nám otec vykládal, když nás